

Udgaar i Allinge-Sandvig.

Gudhjem, Østerlars, Hasle

Ølsker, Butsker, Rø og Klemens.

Ansvarshavende Udgiver:

Otto Gornitzka. - Telefon 74.

Trykt i Allinge Bogtrykkeri

Nr. 222

Alm. Annoncer 10 Øre pr. mm, efterf. Gange 8 Ø.
Forretningsann. 8 - - - - - 6 Ø.

Fredag den 30. Oktober

Annoncer og lokalt Stof maa være indleveret
senest 2 Dage før Bladet udgaar.

1931

Olie.

—o—

Den ene Dag et Telegram fra Texas: en modig Governør har standset Statens Produktion — lukket Kilderne, Distriktet under Militærbevogtning, med haard Haand sat Bom for Overproduktionens Ødelæggelser . . .

Dagen efter Telegram fra Oslo . . . en lærd Professor mener, at der under Jyllands Kridt findes olieførende Lag! Allerede grebet af en Begejstringens Rus gaar Journalister og Korrespondenter til Carlsbergfondet: en Forsøgsboring vil koste Formuer — og Udsigten til et Resultat er tvivlsom. Men alligevel: sæt nu, at vore Automobiles, vore Lokomotiver, vore Motorer, vore Varme anlæg . . . sæt nu, at alt det, der driver og varmer vor Tid, kunde næres af dansk Olie, af dansk Energi . . . Fantasien svimler, Tallene flimrer, blot en Mulighed, blot en Tanke . . . og Oliens Milliarder er os allerede imaginær Eje.

Overalt, hvor Olie er fundet, er Æventyr og Rigdom, Spekulation og Fald fulgt med. Oliens Historie er et paa een Gaang betagende og forfærdende Drama om Menneskers Genialitet og Fremdrift og Menneskenaturens begærligste, mest foragtelige Instikter. Første Gang, man fandt Olie, var i 1850 i Nordafrika . . . i Staterne Pennsylvania, Kentucky, Ohio og Vest-Virginia. Den Gang havde man dog ikke den fjerneste Anelse om, hvad Olie kunde bruges til. I Tillid til Indianerstammernes Beretninger brugte man det som Medicin i mange og mærkelige Tilfælde: Kolera, Lever-Sygdomme Bronchitis og Fordøjelsesvanskeligheder . . . alle disse Lidelser og flere til kunde den undergørende „Sten-Olie“ helbrede. En Mand ved Navn Charles A. Beard fandt paa, at denne udmærkede Medicin ogsaa kunde benyttes som Smøringmiddel i hans Maskiner (Beard ejede en lille Fabrik) og efter at have drøftet Spørgsmaalet med en Kemiker fandt han paa at rense den urene, raa Olie for derigennem at gøre „Smøre-Olien“ endnu mere tjenlig for Maskinerne.

Dette er egentlig Indledningen til „Æventyret om Olien“ . . . saa snart Produktets praktiske Brugbarhed var fastslaaet, fulgte Udviklingen efter i Stormskridt.

Tusinder af Formuer er grundlagt paa Olie — ja, nogle af Verdens største Kapitaler i Privateje er tilvejebragt ved Olie-Spekulationer. Olien har bygget Byer: Tulsa og Houston i Amerika, Baku ved Sortehavet . . . paa Pladser, hvor der for faa Aartier tilbage kun laa øde Strækninger, glimter nu Lysene fra Huse og Fabrikker — fra Hoteller og Restauranter . . . medens Maski-

ners dumpe Toner synger Aarhundredets Melodi gennem alle Døgnets Timer.

Enkelt personer har tjent Formuer paa Olien — Tusinder giver den det daglige Brød, og andre Tusinder betaler den hver eneste Dag Afgift, fordi den nu engang blev fundet paa disse Tusinders Jord. Alene de amerikanske Selskaber betaler saaledes over fire Hundrede Millioner aarlig til Lods-ejere, paa hvis Grund, der er fundet Oliekilder. Hvor mange Millioner, der saa er gaaet til spildeved mislykkede Boringer, ødelagte Boretårne og Værktøj, „løbske“ Kilder og Ildsvaade, er Spørgsmaal, der desværre ikke lader sig besvare.

Men eet ved man dog: at en Trediedel af de Boringer, der i 1904 blev foretaget i U. S. A. ikke gav noget Resultat. Hvor meget disse 6,703 mislykkede Boringer har kostet, er vanskeligt nøje at beregne — men i Amerika regnes i Gennemsnit Omkostninger ved en Boring til cirka 22,000 Dollars eller henvend 80,000 Kroner . . . saa det vil sikkert være en mildest talt „tvivlsom“ Pengaanbringelse at søge efter Oliekilder under Jyllands Jord.

Hvis det da ikke gaar de modige, som det for faa Aar siden gik „Union Oil Company of California“: ved Lake View i Nærheden af Los Angeles var man begyndt at bore efter Olie. Forhaabningerne var store — hvilke Forhaabninger er ikke store, naar man begynder paa et saadant Arbejde! og Borejærnet gik 1000 Fod, 1200 Fod ned i Klippegrunden . . . men der kom ingen Olie! Ugerne svandt. Selskabets Ledelse begyndte at blive nervøs . . . hvert Slag af Boret lød som Klang af saa og saa mange tabte Guld-Dollars. Til sidst opgav man det hele — samledes til et Møde og besluttede at standse Boringen.

Da Ingeniøren, der ledede Arbejdet, fik denne Ordre, saa han rødt: at holde op nu! efter saa mange og lange Dages Arbejde! han stak Ordren i Lommen og fortsatte . . .

— i to Dage levede Selskabets Administration i lykkelig Uvidenhed om Tingenes Tilstand . . . den anden Dag var Boringen naaet yderligere fem og halvfjers Fod ned i Grunden . . . da lød der nogle tunge, rullende Lyde fra Borehullets Dyb — Arbejdere og Ingeniører flygtede det hurtigste, de kunde . . . faa Øjeblikke efter „slog Olien igennem“: rev Boretårn og Maskiner omkuld, som havde de været Brændestabler . . . et Geysir af Petroleum og Olie stod kilometer ned over Bjærgsiden . . . en af Amerikas største, mest ydende Oliekilder har faaet Luft

Det er dog ikke altid Udholdenheden, der faar Lønnen — ligesaa

ofte er det den rene Tilfældighed — for ikke at sige Dovenskab. En Farmer i Nord-Texas havde saaledes faaet den Ide, at der skulde være Olie paa hans Grund. Han fik dannet et lille, lokalt Interessentskab med 100-Dollars Andele; for Pengene købte man Boreværktøj og fik det transporteret til Farmen. Da man var kommet saa langt, var der ikke flere Penge. Tilfældigt havde de Mænd, der havde transporteret Materiellet til Farmen, aflæsset det lige udenfor Laden. Ejeren af Farmen havde tænkt sig at bore et ganske andet Sted — men nu laa Værktøjet engang her — og det vilde koste Penge at flytte det! altsaa borede man paa Stedet — lige foran Mandens Ladebygning. Boret ramte en Kilde, der gav Andelshaverne deres Indskud 120 Gange tilbage — senere borede man, hvor Farmeren først havde ment, at Olien maatte være — Boringen gav ikke en Draabe.

Arbejdet paa Oliefelterne er haardt — men godt betalt. Ogsaa her har „Specialiseringen“ grebet om sig . . . et af de bedst betalte „Job“ er „Fiskeren“ s. „Fiskeren“ paa Oliedistriktet er en uundvæ-

kunde hvert Øjeblik vente, at Kilden vilde „gaa i Brud“ og altsaa være udenfor Kontrol. Fiskeren ankom — tridsede rundt den første Dag, kiggede paa Værktøj, tog Maal, rystede paa Hovedet — bragte de høje Ingeniører til Utaalmodighedens yderste Grænser. Endelig fik han fat i en Staalblok, til hvilken han fastgjorde et stort Stykke blødt Fyrretræ — denne „Klump“ lod han gaa ned i Borehullet med fuld Fart, for øjeblikkeligt at lade den hale op igen. I det bløde Træ havde der da afsat sig tydelig Mærker af det Værktøj, der laa i Borehullets Bund — disse Mærker angav ogsaa, hvorledes det tabte Værktøj laa . . . og efter disse Aftryk fremstillede „Fiskeren“ nogle specielt konstruerede „Gribe-Instrumenter“. Næste Morgen, efter en Nats intense Arbejde, kunde dette Apparat sænkes ned i Borehullet — og da det kom op havde det alt det tabte Værktøj med!

Men saa let gaar det jo ikke altid — ofte kan „Fiskeriet“ være Uger . . . for kun at resultere i en fuldendt Boring men ingen Olie.

En „tør Boring“s Modsætning

Haandværk i Solopgangens Rige.

Vort Billede er fra Japan og viser os flittige Arbejdere i Virksomhed paa en Tømmerplads. Deres Paaklædning afviger ikke saa lidt fra danske Arbejdes.

lig Mand . . . ofte afhentes han i Aeroplan, thi hans hurtige Tilstedekomt kan være fuldt saa vigtigt som Lægen til en Patient. Fiskeren „fisker“ Værktøj, der er gaaet af Linen, op af Borehullerne. Det kan lyde meget ligetil — men er i Virkeligheden en Beskæftigelse, der kræver en kolossal Erfaring og en endnu større Taalmodighed. I et Texas-Distrikt havde man saaledes for nogle Maanedes siden tabt alt Boreværktøjet ned i et godt to Tusind Fod dybt Borehul. Det var flere Hundrede Kilo Staal, der med en tung syngende Lyd „Gik til Bunds“ og før det var fisket op igen kunde Arbejdet med Boringen ikke fortsættes. I dette Tilfælde blev „Fiskeren“, som ovenfor berørt, afhentet i Aeroplan — for man

er en „Gusher“ — en „Gyder“ . . . det vil sige en Kilde, som er brudt igennem uden Kontrol. En „Gusher“ er næst efter en brændende Kilde, det frygteligste, mest betagende Syn, man kan tænke sig . . . og den Støj, den frembringer, lader sig ikke beskrive.

En Morgen i Marts Maaned i Aar var Mandskabet i Færd med at hejse Boret op af et dybt Borehul paa Oliedistriktet udenfor Oklahoma-City. I 6,472 Fods Dybde havde man konstateret Tilstedeværelsen af Gas, og Boreingeniøren havde derfor givet Ordre til at hale Boret op. Man manglede kun sytten Favne af Borekablet, da Gastrykket pludseligt tiltog voldsomt. Et Eksplosions-Skjold, der var rede ved Borehullets Munding, blev hastigt luk-

ket i . . . men tyve Minutter efter sprængtes det i Tusinder Stykker . . . Kilden var udenfor al Kontrol!

Den første Dag stod Gassen i en tyk Søje ud af Borehullet, saa begyndte Olien at flyde . . . flere Hundrede Meter stod den tykke, sorte Oliesky op i Luften, hvor den blæstes til Taager af Vinden. Den brølte og „gød“ i ti Dage, medens Mænd i Gummi-Støvler og Skyttegravsljælme søgte at anbringe en to-Tons-Metalhætte over Aabningen — endelig den ellefte Dag kronedes deres Anstrengelser med Held . . . Kilden var tæmmet — men Olie til en Værdi af over fire Millioner Kroner var gaaet til Spilde.

Som Regel medfører en „Gusher“ kun Spild af materielle Værdier . . . den melder sig som Regel i saa god Tid, at man kan tage de nødvendige Forholdsregler — eller under alle Omstændigheder fjerne sig udenfor det nedstyrtende og nedfaldende Materiale Rækkevidde. En brændende Kilde derimod kræver ikke blot Pengetab, men ofte Menneskeliv. Saaledes brød en pensylvansk Kilde engang i Brand umiddelbart efter nogle meget „rigtydende“ Dage . . . den flammende Olie oversprøjtede tretten Arbejdere, der alle blev brændt til Døde. I Californien stod engang til Kilder i Brand paa samme Tid . . . og baade i Louisiana, i Arkansas og ved Oklahoma-City har Oliebrande krævet Menneskeliv.

Brændende Kilder kan som Regel ikke slukkes . . . der er kun een Ting at gøre: at forsøge at grave Tunellen ind til Borehullets Væg og paa den Maade lede Olien ud til store Reservirer. Men dette er altid et meget vanskeligt og meget farligt Arbejde: i Asbestklædning og bag Staal-skærme graver Arbejderne sig frem — ind under Boretårnet, hvor Stikledningen kan sættes til, saa Olien, der først antændes ved Mundingen, kan ledes bort og Ilden derved kvæles.

Gas-Brand er hedere, mere voldsomme end Oliebrande . . . Gassen brænder med en farveløs Flamme, der højt oppe i Luften afsluttes med en orange farvet „Krone“ . . . dette skyldes, at der i Virkeligheden ikke er nogen „Brand“ ved Borehullets Munding . . . Presset driver Gassen til Vejrs, inden den antændes — og en Gas-Brand kan derfor slukkes, hvis man blot for et Øjeblik kan „afbryde“ Forbindelsen mellem Gas-Flammen oppe i Luften og Tilstrømningen fra neden.

Det sikreste Middel er Nitroglycerin — og der er mange unge Mænd, der lever af at slukke Gas-Brande. Med Livet som Indsats og en stor Beholdning Nitroglycerin under Armen vandrer de op i Boretårnet — søger at

anbringe Eksplosionsstoffet saa nær Bore-Mundingen som muligt og trækker sig saa hurtigst muligt tilbage i sikker Afstand, hvor fra en elektrisk Kontrakt bringer Nitro-Glycerinen til at eksplodere. Der opstaar ved Eksplosionen en kunstig Tornado, som afbryder den omtalte Forbindelse mellem Flamme og Gas — og Ilden er dermed slukket.

Skulde der mod Forventning, naar Eksplosionsskyerne har sat sig, atter vise sig en orangefarvet Flamme højt oppe i Luften . . . ja, saa maa man prøve engang till. Denne Leg med Døden er kun en Del af Dagsarbejdet paa de store Oliefelter, der hvert Aar skal producere disse talløse Millioner Liter Benzin til de Millioner af Motorvogne, som kører paa Verdens Veje og Gader — til de rødgløse, oliefyrede Lokomotiver paa de store, internationale Skinneveje — til de durende Dieselmotorer paa Skibene, der pløjer Klodens Have . . . thi Olien er Drivkraften i Aarhundredets feberagtige Tempo.

Barometret.

1. Hero og Toricelli.

Naar man i daglig Tale siger, at et Værelse er tomt, mener vi at der ingen Møbler er i Værelset, og naar man siger, at en Flaske er tom, mener vi, at der intet Øl er i Flasken. Vi ved jo udmærket godt, at der er Luft baade i Værelset og Flasken, men vi tænker som Regel saa lidt derpaa at vi rask væk bruger Ordet „tomt“ om Ting, der er i høj Grad „fyldt“, nemlig fyldt med Luft. Men naar vi, der ved god Besked, tænker saa lidt paa, at de fleste „tomme“ Ting i Virkeligheden er fyldt med Luft, kan vi nok forstaa, at Folk i gamle Dage tænkte endnu mindre paa det, og at det i tidligere Tider var meget vanskeligt at overbevise Folk om, at der virkelig var noget inde i en „tom“ Flaske. De første der tænkte nærmere over denne Sag, var forskellige græske Filosofer i Oldtiden, og den græske Filosof og Matematiker Hero, der levede ca. 100 Aar før Kristi Fødsel, beviste paa en meget let Maade, at naar man hælder Vand i et „tomt“ Kar, vil der i Virkeligheden gaa lige saa meget Luft ud, som der kommer Vand ind. Han prøvede først paa at trykke et Kar med Bunden i Vejret ned i Vand, men det viste sig, at Vandet ikke kunde komme ind i Karret. Naar han trak Karret lige op af Vandet og vendte det, var den indvendige Side lige saa tør og fri for Fugt, som den var før Neddypningen. Det var altsaa klart, sagde Hero, at Luften er ligesom et Legeme, der ikke tillader Vandet at komme ind i Karret, saalænge den selv er der. — Hvis han derimod borede et Hul i Karrets Bund, vilde Vandet straks løbe ind. Naar han satte Haanden for Hullet, kunde han mærke en Blæst af Luften, der blev drevet ud af Vandet.

De græske Filosofer mente, at der ikke kunde eksistere noget tomt Rum. De troede, at hvis der et eller andet Sted opstod et tomt Rum, vilde det straks blive fyldt af Luft, Vand eller andre Stoffer. „Naturen har en Skræk for det tomme“, sagde de. Først mere end 1700 efter Heros Tid viste Fysikeren Toricelli ved Forsøg, at der udmærket kunde eksistere et tomt Rum.

Toricelli er født i Italien 1608.

Han studerede i sine unge Dage Matematik og Fysik hos forskellige lærde Mænd, og bl. a. var han en Tid Elev hos Galilei, der er en af de største Fysikere, der nogensinde har levet. Galilei var i sine sidste Aar meget optaget af, at finde Grunden til, at en Sugepumpe ikke kan løfte Vandet mere end til en Højde af ca. 10 Meter. Da Galilei var død, fortsatte Toricelli hans Arbejde, men han fandt paa, at han i Stedet for med Vand vilde gøre Forsøg med Kviksølv, der er 13,6 Gange saa tungt som Vand. Han fortalte om denne gode Ide til sin Ven Viviani, og Viviani gjorde da følgende Forsøg: Han fyldte et langt Glasrør, der var lukket i den ene Ende, helt med Kviksølv. Han holdt dernæst Fingeren for Aabningen, vendte Glasset og satte det ned i en Skaal med Kviksølv. Kviksølv søjlen inde i Røret sank da kun en lille Smule — den blev staaende naar dens Overflade var ca. 76. cm. over Overfladen i Skaalen. Viviani kunde gøre dette Forsøg, men det var ham ikke muligt at forklare, hvorfor Kviksølv søjlen blev staaende i denne Højde.

Toricelli fik da den geniale Tanke, at det var Luftens Tryk paa Kviksølvet i Skaalen, der bar Kviksølv søjlen inde i Røret oppe. Det havde ingen tænkt paa før. Men Toricelli kunde indse, at over Kviksølvet i Røret maatte der være lufttomt, thi der var jo lukket for Luften ved Rørets Munding, og Luftens Tryk maatte da netop være saa stærk, at det kunde bære en Kviksølv søjle paa ca. 76 cm. oppe.

Dette Forsøg blev foretaget i Aaret 1643.

2. Kviksølvbarometret.

Toricelli lagde snart Mærke til, at Kviksølv søjlen i Røret ikke stod lige højt hver Dag. Der er heri intet mærkeligt, thi naar Luftens Varmegrad og Fugtighedsgrad forandrer sig, forandrer dens Vægt sig, og saa forandrer dens Tryk sig naturligvis ogsaa. Toricelli kunde da fornøjet skrive til en Ven, at han nu havde lavet et Apparat, hvorpaa han kunde maale Luftens Tilstand, og hvormed han bl. a. kunde forudsige, hvordan Vejret vilde blive i den nærmeste Fremtid.

Man opdagede hurtigt at naar Toricellis Rør skulde bruges som Barometer var det upraktisk, at Rør og Skaal var hver for sig. Derfor fik Barometret ogsaa snart omtrent den Form, som det har den Dag i Dag. Man bøjede Røret ved Aabningen og forsynede det med en Beholder. Naar man skal maale Luftens Tryk paa et saadant Barometer, maa man maale Højden fra Overfladen i Beholderen til Overfladen i Røret.

Hvis et Barometer skal vise helt nøjagtigt, maa man være sikker paa, at der ikke er Spor af Luft over Kviksølvet i Røret. Selv en ganske lille Smule Luft vil nemlig trykke paa Kviksølvet, saaledes at det vil komme til at staa for lavt. Nu er det imidlertid meget vanskeligt at hælde Kviksølv i et Rør uden at der kommer nogen Luftblærer med. Den sikreste Maade at faa dem ud paa er at koge Kviksølvet. Under Kogningen vil Kviksølv dampene rive alle Luftblærer med sig ud af Glasset.

Et Kviksølvbarometer skal behandles med stor Omhu, bl. a. maa det ikke lægges ned, og man maa naturligvis slet ikke vende Bunden i Vejret paa det. Ved saadanne Rystelser kan det nemlig ske, at der slipper lidt Luft op i Røret — og saa dur Barometret ikke mere, før det bliver repareret.

Vort Skolevæsen.

Nedenstaaende Opgørelse viser, at der i de sidste 10 Aar — Aaret 1922 undtaget — har været en jævn Tilbagegang i Børneantallet for Allinge Borgerskoles vedkommende.

At det samme Forhold har gjort sig gældende i Sandvig, mangler jeg Materiale til at paavise og maa derfor nøjes med at mene det; men jeg tvivler ikke om denne Menings Rigtighed.

Naar nu Sagen ligger saaledes, at man med 9 Klasser og de fast ansatte Lærere, der findes for Tiden, kan drive Kommunens Skolevæsen i samme Spor som hidtil, med samme Fagmængde og samme Antal Timer i hvert Fag, hvorfor saa ikke gøre det?

Skulde det vise sig nødvendigt engang i Fremtiden at oprette et nyt Lærerembede, fordi Børneantallets Stigning eventuelt kræver det, er dette en let Sag, derimod er det ulige vanskeligere at skulle nedlægge et Embede og sætte en Lærerkraft ud af Virksomhed.

Gennemsnits-Antallet af Børn for hele Aaret var i Allinge Borgerskole i: 1921 239, 1922 247, 1923 230, 1924 219, 1925 217, 1926 209, 1927 205, 1928 194, 1929 185, 1930 178.

Brøkerne er udeladt.

Lad os spare Skatteyderne for unødvendige Udgifter.

H. P.

Annoncer kan indleveres og betales til vor Repr. i Hasle: Bog- og Bladhandler Marckmann.

Varm

Blodpølse

hver Fredag.

Victualieforretningen, Tlf. 45. Lindeplads.

Al Slags Lastkørsel

samt Svin til Slagteriet besørger billigt. Tlf. Rø 57 x.

Hans Hansen. Brøddegård.

Et Restparti Hatte

udsælges meget billigt.

Hedvig Marckmann, Hasle.

Al Last- og Personkørsel

udføres med min lukkede 13—14 Personers Bil til billige Priser. Tlf. Allinge 72. Aage Jørgensen.

Overretssagfører

Jac. Jensen.

Inkassationer, Ejendomshandler. Dokumentskrivning, Dødsbehandling m. v.

Kontor i Allinge: (Bogtrykker Gornitzkas Ejendom). Træffes personlig hver Fredag Kl. 11-1.

Efteraarsvarerne

er hjemkomne.

Stort Udvalg. Billige Priser. Et Parti Dame- og Børne-Gummistøvler sælges med 20 pCt. Rabat. Bernhard Larsen, Torvet Tlf. Allinge 107.

Autokørsel.

Ny lukket 4—5 Pers. Bil udlejes Vognm. C. P. Pedersen, Nygade, Allinge Tlf. 133.

Ny 5 Pers. Bil

udlejes. — 9 Kr. Allinge—Rønne, 8 Kr. Tein—Rønne. Al Lastkørsel udføres med ny Bil. Skolekørsel udføres Kørekort garant. Billige Priser.

Henry Hampe, Tein. Tlf. Allinge 81 u.

Køb Brillerne i

Emil Wesths Ur- og Guldsmedeforretning, Hasle.

Nøjagtig Udmaaling. Billige Priser. Telefon 116.

Kotoed & Mortensens Byggeforsretning

Ligtøj og Ligsenge. Ligkistelager. Ordning af Begravelser. Telefoner 77 og 79.

Søger De en virkelig pæn og god

Vest, Slips el. Pullover, da se først vort store Udvalg, som nylig er hjemkommet. Fikse Mønstre — Gode Kvaliteter til rimelige Priser.

Nordlandets Handelshus.

En god og varm Vinterfrakke

køber de bedst og billigst hos os.

Samtidig anbefaler vi vort store Udvalg i stærkt og solidt **Arbejdstøj.**

Køb hos os, det betaler sig.

Nordlandets Handelshus.

Aabent Søndag d. 1 Novbr Kl. 4.

Til 1. November anbefales

et stort Udvalg i Dame- og Herrekonfektion.

Damefrakker med Plyschkrave fra 20 Kr.

Uldne Kjoler 13,75.

Svendesyede Habitter, flere Farver 36 Kr.

Moderne Herreulsters fra 35 Kr.

Alt i Dame- og Herrelingeri meget billigt.

Søndag den 1. November er Forretningen aaben fra Kl. 4.

ALLINGE MESSE

Tlf. 100.

ved TH. HOLM.

Isl. Lammekød

af smaa, fine Lam anbefales.

A. Lyster, Hasle. Telefon 74.

Møllers Bogbinderi

Tlf. 865. Chr. Dideriksen, Rønne. Tlf. 865

Indbinding af Bøger. — Protokolfabrik. — Papirvarer.

I. Kl. Arbejde. — Rimelige Priser. — Hurtig Levering.

Leverandør til Biblioteker, Foreninger og Øens største Forbrugere.

Al Slags Lastkørsel

samt Transport af Svin til Slagteriet besørger gerne.

Tlf. Rutsker 20 x. H. A. Jensen, Vang.

Slagteriets Udsalg paa Lindeplads

anbefaler sig med fersk og røget **Flæsk, Mørbrad og Karbonade** hjemmelavet **Fars, Medister, Sylte, Leverpostej og Lungepølse.** Alt i **Paalæg og Konserves.**

Friske **Slagterivarer** Onsdag og Fredag.

Johanne Hansen Tlf. 45.

Magasin du Nord's Udsalg

har et meget stort Udvalg i færdige uldne Kjoler,

Nederdele i sorte, marine, brune og tærnede samt i Tveed, Silkebluser og Jumper.

Crepe de chine Bluser fra 8,75.

Nederdele fra 5,50

Frakker med Skindkrave og Silkefoer 39,00.

ved **Victor Planck, Allinge.**

Briller.

Største Udvalg i moderne Briller, Brilletuier og Læseglas hos

Conrad Hansen

URMAGER & GULDSMED.

Allinge Tlf. 140.

Lægerecept expederes omg.

Vi sender Dem Nordbornholm hver Uge!

Husk derfor paa os, naar De har et eller andet at avertere.

Festligt Ungdomsmøde
for hele Pastoratet afholdes paa Menighedshjemmet Tirsdag den 3. November Kl. 7.30 ved Sekretær Thinggaard. Alle Unge er hjertelig velkomne.

Køb Damehatte i Allinge Modebazar.

Jeg har stort Udvalg i moderne Ungplge- og Fruehatte — ogsaa i stor Hovedvidde.

Altid billigste Priser.

Louise Larsen
ved Produkten.

Kød, Flæsk.

Oksekød 25—30 Øre Halvkilo
Kalvekød 30—40 — —
Flæsk 40—50 — —
Alt Paalæg nedsat

G. Jørgensens Slagterforr.
Tlf. Allinge 66.

Hjemmeslagtning

udføres probert.

Slagter Rømer, Allinge.

Tomme Øltræer

bedes returneret fra Høst og Tærskning, samt fra sidste Jul og forrige Tærskning.

Allinge Bryggeri.

15 Sik. 2 Maaneders Grise

er til Salg hos Johs. Pedersen, Rø

All.-Sandvig Husflidsforening

afholder **Generalforsamling** Mandag den 2. November Kl. 8 i Christensens Havestue.

Dagsorden foreligger paa Generalforsamlingen.

Bestyrelsen.

Fodermester

og Anden Karl søges 1. Novbr.

Brøddegaard, Rø.

Al Kreatur- og Laslkørsel

samt Personkørsel udføres med 14 Pers. Charabanc.

Vognm. Chr. Thorsen,
Tlf. Hasle 46 u.

Paalidelig Medhjælper

kan faa Plads paa Vennerslyst ved Hasle. Tlf. Hasle 80 x.

Stort Udvalg i

Gummifodtøj

i alle Sortiment.

Spadsere- og Selskabssko.

Desuden føres **Sundheds-Træsko** fra Rødby.

Bidstrups Skotøjsforretning
SANDVIG.

Fodtøj modtages til Reparation.

Karl søges 1. Nov.

Riis, Kjøllergaard.

Grønne Ærter

Prisen paa Husholdningsærter i Daaser med og uden Carotter er betydelig nedsat.

J. B. Larsen.

Slagteriets Udsalg, Allinge.

Friske Varer Onsdag og Fredag.

Fersk Flæsk, Karbonade, Mørbrad, Medisterpølse, Fars.

Bayerske Pølser, Knæpølser
Røget **Medisterpølse.**

Køgt Skinke.

hjemmesmeltet Fedt.

Forskelligt Paalæg.

Dina Sørensen, Tlf. 38

Islandsk Lammekød

i meget fin Kvalitet er hjemkommet.

J. B. Larsen, Allinge.

Et Parti Dame-, Herre-, Børne-
Gummistøvler
sælges med 20 pCt. Rabat.

C. Larsen, Vestergade.

Gamle Tegl til Salg.

Th. Hammer, Sandvig. Tlf. 32

Min Barber og Frisør
SALON

er aaben **Søndag d. 1. November** fra Kl. 4—9, og jeg anbefaler mig med alt til Faget henhørende samt **Moderne Dameklipping.**

H. C. Koefoed, Hasle.
Torvet.

Køb Arbejdstøj
og Herrelingeri

i

Magasin du Nord

Udsalg, Allinge.

Kulørte gode Manchetskjorter

med 2 Flipper fra 4,35.

Halvstive hvide Flipper fra 60.

Kulørte Bindsleips fra 50.

Blaa Klædeshuer med blank

Skygge fra 2,85

Kulørte Sportshuer fra 1,85.

Kulørte bløde Hatte 5,00.

Sorte stive Hatte med Foer,

moderne Facon 7,85.

Manchetknapper fra pr. Par 15.

Heluldne mønstrede Sokker

fra pr. Par 1,35.

Stort Udvalg i Seler fra 1,00.

Livremme i mange Kval. fra 70

Heluldne danske Sokker,

sorte og graa pr. Par 100.

Kulørte svære Jerseyhansker

fra pr. Par 120.

Arbejds-Stofhandsker

med Krave 185.

Sorte blanke Regnfrakker 27,50

BruneVende-Regnfrakker 27,50

Heluldne blaa Fiskerbenklæder

i den rigtige Facon 13,75.

Stort Udvalg i blaa uldne

Fisketrøjer til smaa Priser

Heluldne kulørte

Sportsstrømper fra 2,35.

Moderne Pullover uden

Ærmer fra 5,75.

Fikse Pullover med Ærmer

fra 6,25.

Kulørte uldne Veste fra 4,85.

Kulørte Arbejdsuluffer og

Vanter, tykke, varme.

Alt i Arbejdstøj til smaa Priser

Overall-Kedeldragter i drap

og blaa, med og ud. Lynlaas.

Arbejdsjakker og -Benklæder.

Skjorter, ensfarvede, kulørte

og tærnede, med og uden

Lynlaas.

Kitler i blaa og drap.

Arbejdsveste, Bluser, m. m.

Stort Udvalg i Undertøj til

smaa Priser.

Søndag den 1. Novbr. er For-

retningen aaben fra Kl. 4.

Victor Planck, Allinge

De kan tro,
at Kaffen fra **PRIMA** er go'.
Een Skefuld gør Nytte for to.

Kraftig 2½ Aars Plag

staar til Salg paa

Julegaard ved Hasle.

ASTMA,

Lungesygdom, Bronchitis, Næse-, Hals-, Svælgkatarr, Søvnløshed, Nervøsitet.

Dr. Hassencamp's „Medicatus“.

Literatur, Brugsanv., Anbefalinger

tilsendes gratis og franco. Pris 10 Kr.

M. Bro, kem. tekn. Fabr.

Danasvej 32, Kbh. V. Telf. 7208.

Telefon 57 - CITY, HASLE.

Træskostøvler, Gummistøvler
samt alt Fodtøj til billigste Priser

G. MOGENSEN.

Billige Bøger

fra **GYLDENDALS KÆMPENEDSÆTTELSE** er i disse Dage udstillet i **Allinge Boghandel.**

Har De Interesse for Bøger, saa bør De se vor Udstilling, og De vil faa et Indtryk af, hvor billigt Bøger for Øjeblikket kan købes.

Benyt Lejligheden.

Marckmann, Storegade 18, Hasle

— Lige ved Torvet —

holder aabent **Søndag den 1. November** fra Kl. 4.

NB. Benyt de 4 Automater indtil da.

Forlang Hasle Fodertran hos Deres Købmand eller Brugsforening.

Tlf. 21. **Hasle Fodertranfabrik.**

ALLINGE BRODERIER, ALLINGE

Endnu forefindes paa Lager en Del meget smukke Syting — baade paabegyndte og færdige. Ligeledes i Garn: Perlegarn, Quiska, Zephyr etc. **Priserne yderligere nedsat**, da alt skal sælges inden 15. December.

Nørregades Broderiforretning.

Al.-Sandv. Sømandsforening

afholder **Andespil** paa Christensens Sal, **Søndag d. 1. Nov. Kl. 8 Eftm.** Der bortspilles 10 levende Ænder, en Flæskesteg og en Gaas.

Derefter Bal for Foreningens Medlemmer.

Bestyrelsen.

De gaar ikke
forgæves til

Andreas Thomsen,

Hasle, naar De søger gode
Varer til smaa Penge.

Alt i Manufaktur.

Forretningen aaben **Søndag d. 1. Nov. Kl. 4.**

G. Jørgensens Slagterforretning

Tlf. Allinge 66

anbefaler sig med 1ste Kl. **Okse** og **Kalvekød**, **Flæsk**, hjemmelavet **Paalæg**, **Rullepølse**, **salt Kød**, **Spegepølse**, **Filee**, **Kalvesteg**, **Leverpostej**, **Frikadeller**, **Hakkebof**, **Sylte** med Rødbeder, Oksefars, Flæskfars, Medister-, Lunge- og Knæpølse, Saltet og røget **Flæsk**. **Alt til moderate Priser.**

Varerne bringes overalt.

NB. Varm **Blodpølse** hver **Onsdag** Middag.

Gudhjem Mølles Flormel

er anerkendt som et udmærket Mel.

Forlang det hos Deres Købmand eller Brugsforening.

Ekstra Tilbud.

Vi har fra Hovedforretningen modtaget et Røstparti af meget smukke kulørte **Silkegardiner** i prima Kvaliteter, lys- og vaskeægte, som udsælges til ca. halv Pris, saa længe Forraad haves.

Enkeltbrede pr. m 85 Øre, dobbel. br. 135—138 Øre.

Magasin du Nords Udsalg
ved **Victor Planck, Allinge.**

Bil- og Cyclereparationer udføres

M. Thamdrup, Torvet, Hasle

B. P. Benzin Tank,

Telefon 66.

Ekstra billigt Tilbud.

Herre-Gummistøvler af anerkendt Mærke med Garanti sælges for 12,50 pr. Par.

Drengestøvler 7,50 pr. Par.

Børnestøvler 5,00

Carl Larsen,
Skotøjsforretningen.
Vestergade.

Biografen.

Søndag den 1. November Kl. 4,30

Eftermiddagsforestilling

samt Kl. 8 Aften;

Vagabonder i Wien.

Lystspil i 6 Akter med

Fyrtaarnet og Bivognen.

Komplet uskyldig.

Farce i 2 Akter med **Charlie Chace**

Gør Deres Indkøb hos de **Handlende**, som averterer her i **Bladet**, derved støtter De os i vore **Bestræbelser**, for at faa **Bladet** udsendt i videre **Kredse**

Aktieselskabet
Hasle Bank

modtager Indskud paa **Indlaansbog** og **Folio**, **Terminsydelser** til **Kreditforeninger**, ordner **Kreditlaan** m. m.

En Orne,

ljenlig til **Cyflter**, staar til **Afben.**
Funch, Egelund, Klemensker.
Tlf. n 54.

Flink Fodermester

kan faa Plads 1. November.

St. Hallegaard, Olsker.

Haveejere - Landmænd!

Her er Chansen for at forøge Deres **Indtægter** ved at plante en lille Plads til med **Frugttræer** og -**Buske**
Gode Frugttræer faas i **Planteskolen Hallelyst**, hvor De altid vil faa en god Vare til rimelige Priser. Alle Planter af større Partier leveres frit overalt.
Telefon Sandvig 6.

Bornholms

Spare- og Laanekasses

Afdeling i Allinge.

Kontortid 9—12 og 2—4.

Renten af Indskud er paa

3 Mdrs. Opsigelse 4,5 pCt. p. a.

Alm. Sparekassevilkaar 4

POUL NIELSEN

Autovognmand.

Nørreg. Tlf. 145. Allinge

Lukket 4—5 Pers. Bil.

1627 — Mester Morten Skarpretter for en fattig Person han henretted med Sværd, fordi hand havde begaaet Manddrab — 1 Slettedaler.

1628 — Poul Poulsen Skarpretter for 2 Kvinder han Kagstrøg, som tvende Gange med letsindig Dansen havde forset sig og intet havde at bøde med, for hver . . . 1 Slettedaler.

1632 — Givet og betalt Mester Johan Abraham, som skar Stikker for et losagtigt Kvindfolk han hudstrøg formelds hendes Horeri og uskikkelige Levnet, hun „ofte“ begik og ofte befandtes udi, og eftersom hun aldeles intet havde. Blev hannem paa Kgl. Maj. Vegne givet — 1 Rdl.

1635 — Claus Lepell Arnager sad 3 Uger paa Slottet for stor Forseelse og Misbrug, forargelige og haanlige Bespottelser i Ord og Tale imod den hellige, almægtige, evig gode Gud, den kristelige retsindige høje Øvrighed og sine Gudsords med tilhørere.

Hans Forseelse bestod i at have undladt at gaa i Kirke paa en Bededag og opfordret andre til at gøre det samme. For denne ubørlige og vedderstyggelige Gudsbespottelse indstilles han til som Straf at have sit Liv forbrudt, fordi det maa befrygtes at den almægtige Gud, hvis saadan grov Forseelse ikke blive haardt straffet, vil straffe hele Menigheden. Dommen kom til at lyde paa, at han skulde være og blive i Kongens Naade og Unaade.

1638 maatte hans Majestæts Rettersværd til Lybæk for at renoveres og skarpt gøres og en ny Balge anskaffes dertil, hvilket kostede 3 Rdl. og 1 Ort.

Samme Aar tjente Mestermann 4 Rdl. for 4 Kvinder, han Kagstrøg for Lejermaalsforseelse.

1640 — Hans Larsen fra Blemme sad paa Slottet i 40 Uger for at have slaaet en ung Kvinde ihjel og kastet hende i en Brønd. Han domtes fra Livet.

1642 — Ole Mestermann for et Kvindfolk i Persker Sogn, Johanne Andersdatter, at afhugge . . . 3 Rdl.

1649 — Udlagt for Kost i 6 Uger til Kirkerøveren og hans Kvinde, uden 2 Dage, hvor han var udbrudt, indtil han igen blev fanget.

Givet 20 Rdl. til 6 Mand af Allinge, som fandt den Skytte med de Penge.

Betalt 9 Mk. til Lasse, Snedker i Allinge for Træ og Arbejds løn til en Pinebænk til samme Kirkerøver.

Givet 4 Mk. for fem gamle Hjul, som fornævnte Kirkerøver blev lagt paa.

Betalt 15 Rdl. til Mestermannen, fordi han retted samme Kirkerøver og hans Kvind.

En fattig Kone i Østerlarsker Sogn maa bøde sin halve Boeslod, fordi hendes Mand af Fortvivlelse begik Selvmord. „Er hende igen givet adaf Medynk for hendes store Fattigdoms Skyld: en Ko til 4 Rdl.“

Givet „Rakkeren“ for Skorstenenes Rengøring . . . 1 Rdl.

Givet „Natmanden“ for 4 Huder at aftage af 4 Selvdøde Hopper . . . 2 Rdl.

Nok for Bryggers- og Skriverhus-skorstenen at rense . . . 1 Rdl.

Givet for en Klædning til den nye Mestermann (den forrige druknede) . . . 12 Rdl.

1669 — Bodilde sal. Jesper Aagesens i Allinge har begaaet Lejermaal med en Soldat af Oberstens Kompagne. Hun fødte i Dølgmaal og skulde derfor være henrettet. Hun ægtede siden Soldaten, og Amtmanden benaadede hende med at miste sit Gods paa Grund af hendes mange Børn i første Ægteskab.

(En omfattende Mordsag, som behandlede paa Hammershus Broting 1695 omtales senere i Forbindelse med Byernes Historie).

Proprietærgaarden „Hammersholm.“

Siden Aaret 1652 ophørte „Slottets Ladegaards Avling“ at drives fra „Slotsladegaarden paa Hammershus og bortforpagtedes til Officerer paa Slottet eller til private. (Se Side 30).

1655 — „er betalt til Aakirke Bymænd for en Eng kaldet Hagedammen Kaggaard (Habbedam ?), de aarlig afmejer, for deres Kost i de 3 Aar, de den til

Slottet haver afslaget. førend Slottens Avling kom til Forpagtning, og er forgiødt at føre til Udgift, som er aarlig er demnem betalt hvert Aar med 2 Rdl. 8 Sk., beløber . . . 6 Rdl. 1 Ort.

Omkring 1680 var Jorderne, som almindelig kaldtes „Slotsvangen“ bortforpagtet til Sandvigboer, der førte den indavlede Grøde til Sandvig. Ca. 1700 gik man over til i Stedet for Forpagtning at bortfæste (Livsfæste) Jorderne. (Bulmer: Bornh. Saml. V Bind.)

I 1724 fik en ny Fæster Wefst Jensen Slotsvangen i Fæste for Livstid. I det til ham udstedte Fæstebrev hedder det bl. a., at eftersom der hidtil ingen Bygning har været paa dette Avlingssted eller Slotsvang, saa er det nu bevilget denne Fæster, at han for desbedre at kunne tilse Skoven og konservere Avlingen maa — paa egen Bekostning — opføre fornødent Hus og Bygning paa det fæstede. (Under en af de mange Processer om Ejendomsretten til Slotslyngen oplyses det dog, at Johan Jørgensen, der før Wefst Jensen havde Slotsavlingen i Fæste, har bygget en Længe paa Slotsvangen).

1741 anl. 10 Rønneskipperø Sag imod Wefst Jensen, fordi han drev Skibsfart, hvilket kun var tilladt Borgere i Købstæder og ikke en Fæstebonde, som de ansaa W. J. for at være. Denne hævdede imidlertid med stor Styrke hjulpet af samtlige Vidner, at han ikke var Fæstebonde, men Borger i Hammershus Birks Frihed med samme Ret som sine Forgængere i Fæstet og de andre Borgere. Han deltog i Byernes og Birkets Tynge som enhver anden Borger, og havde samme Frihed som disse. Rønneskippernes Anslag synes ganske at være mislykkedes.

I 1744, da Staten ved offentlig Auktion solgte mange Gaarde som den ejede paa Bornholm, blev „Hammersholm“, som Wefst Jensen havde kaldt den af ham i 1724 byggede Gaard, ogsaa stillet til Auktion. Ved Auktionen blev Wefst Jensen ikke højstbydende, men under Hensyn til, at han havde bekostet Bygningerne, beholdt han dog kongeligt Skøde paa Gaarden mod at give for den, hvad der ved Auktionen højst var budt.

Hammershus Birketingsprotokol 16. Okt. 1744: Læst og paaskrevet Skødebrev til Wefst Jensen, Hammersholm, der ved Aukt. over kgl. Majest. Godser fik tilkendt Slotsvangegaardens Avling kaldet Slotsvangen, som han hidtil har haft i Fæste, for 1275 Daler, hvoraf han straks betalte de 605.

Gaarden er ansat til 14 Tdr. 5 Skp. Hartkorn (bornholmske). Fæsteafgiften, 30 Rdl. aarlig skal som hidtil vedblive at paahvile Gaarden som en Grundbyrde, Landgilde eller Jordebogsalgift.

Efter Wefst Jensen Schou gik Hammersholm over til Sønnen, Rytterløjtnant og siden Strandkontrollør, Jørgen Johan Wefstsen Schou (Faderen havde antaget Familienavnet Schou), formentlig efter Skovgaard i Olsker).

Den 29. Juni 1778 oplæses for Hammershus Birketing i Sandvig Købekontrakt, hvorefter Gaarden sælges til Kofardikaptajn Hans Pedersen Koefoed for 5333 Rdl. 2 Mk.

Den tidligere Ejer bestyrede dog foreløbig Gaarden, som i Tiden nærmest efter Opførelsen 1724 mest kaldes „Hammersholm“, senere snart dette og snart „Hammershus Slots Ladegaard“ eller „Slotsvangegaard (en)“

1799 besiddes Gaarden af Jørgen Pedersen Koefoed (Broder til ovennævnte).

Dette Aar oplæses for Birkeetinget Panteobligation fra Jørgen til Hans Pedersen Koefoed i København som derved faar 1ste

Prioritet i Gaarden.

Af Regimentskirurg l. S. N. Panum faar Jørgen Pedersen Koefoed og Hammersholm følgende Omtale (1830): „ . . . Stedets Mærkelighed maa undskyldes, at vi saa længe have opholdt os ved Slottet, vi forlade nu dette og tage Vejen over Slotsvangegaarden for at se et af de 3 Bægre, som Kong Frederik den tredje forærede Jens Koefoed og to andre Bornholmere, som bragte ham Efterretning om Landets Befrielse fra Svenskens Herredømme den 8de December 1658, En Scene, som fandt Sted paa denne Gaard, da Hans kgl. Højhed Prins Christian (VIII) bærede Landet med sin Nærværelse, gjorde paa mig og øvrige Tilstedeværende et saa særdeles behageligt Indtryk, at jeg synes den bør bevares for Eftertiden.

Gaardens nærværende Ejer, en Mand nær ved 70 Aar, som forener et vel dannet Legeme og god Holdning med en vis Djærvhed i Væsen, der gør ham til en værdig Ætling af Danmarks troe Jens Koefoed, nød den Ære at besøges af Hans kgl. Højhed. Med sin vennehulde Nedlædighed siger han: „Tillader De Hr. Koefoed, at jeg drikker en Skaal af Deres Bæger,“ og gav i det samme et Vink, at hente sig Vin. „Ja“, svarede den djærve Bornholmer, „men vil Deres Højhed drikke af mit Bæger, maa De ogsaa drikke af min Vin.“ Han hentede da en Flaske Vin og skænkede i Bægeret. Hans kgl. Højhed taget det, frembragte vor allernaadigste Kongens Skaal og takkede Koefoed for den Troskab hans Fædre havde vist Kongehuset.

Det jævne og simple i Mandens Adfærd forbundet med den største Ærbødighed i Udtryk, satte mig og jeg tror ogsaa, de andre, der havde den Ære at være tilstede ved denne højtidelige Scene, ganske ind i den gamle Verden, og man syntes ret, at man i Tankerne saa den gamle tapre Jens Koefoed, hvorledes han for mere en halvandet Sekulum siden modtog den ham viste Naade. Jeg for min Part fandt Scenen saa højtidelig, at jeg aldrig glemmer den og har derfor tilladt mig at anføre den her (Beskrivelse over Bornholm). Hvad man her maa bemærke er Skoven, der i nærværende Ejers Tid skal have tiltaget saa særdeles meget, at man maatte ønske, at alle Skovejere tænkte som han, da vilde vi ej have nødig at frygte for Mangel paa Brændsel for vore Efterkommere. Gaardens smukke Have og gode Bygninger lade vist ingen Tvivl om, at kun faa — om nogen bedre — findes paa Landet. Gaarden har desuden Købstadsrettighed.“

1832 blev Peder Koefoed Ejer af Hammersholm. Han stiftede et Legat paa 10000 Rdl. til værdige trængende i Hammershus Birk.

1881 blev Jens Peter Bidstrup Thorn Ejer af Hammersholm og efter ham Johannes Chr. Thorn.

1898 solgtes Ejendommen til et Aktieselskab bestaaende af „Stenhuggere og Borgere“ i Allinge og Sandvig for 85,000 Kr.

1905 erhvervede Jørgen Grønbech Hammersholm. Fra 1908 besidder den nuværende Ejer, Hans Chr Sommer, Gaarden.

— Paa det ovenanførte Kort er angivet den oprindelige Udstrækning af Hammersholms Jordliggende. Der er imidlertid til forskellige Tider afhændet visse Dele af Gaardens Jorder. Som de vigtigste af disse kan nævnes følgende: nærmest Slotsbanken er fraskilt Gaarden en større Parcel, hvorpaa er opstaaet den Ejendom, der nu benævnes „Pension Slotsgaarden“. Vest for Hammersholm er fraskilt Gaarden et bakket Areal (Galgebakkerne), hvorpaa nu findes det i 1887 opførte „Blanchs Hotel“ med omliggende Skovpark. Mellem Hammersøen og Hammerhavnen er fraskilt et Areal til „Hammerens Granitværk“. Af Gaardens sydøstlige Grund er afhændet et Areal til Stenbrud („Moseløkken“, paa bornholmsk: „Mozzalykjan“)

Mellem Hammersholm og Slotsruinerne er der frasolgt 2 Parceller til Villaejendomme (Villa „Nøddebo“ og „Nirvana“). Da der i

1906 fra tysk Side var Planen oppe om en Villabebyggelse her i stor Stil („Neuberlin“), skiftedes Foreningen „Bornholm“ væsentlig med det Formaal for Øje, at bevære Slottets Omgivelser i deres hidtidige Tilstand.

Foreningen fremskaffede et større Beløb til Ejeren af Hammersholm mod, at han ved tinglæst Dokument paalagde Gaarden den Servitut, at den ikke maatte deles eller afhændes til Udlændinge eller bruges til Anlæg af Stenværker. Den fornævnte Ejendom (Pension Slotsgaarden) blev ligeledes paa Foreningens Foranledning belagt med lignende Servitut, og samtidig lagdes denne Ejendoms Kyststrækning mellem Slottet og Hammerhavnen ind under Statens Ejendom.

Hammersholm hvis nuværende Areal udgør noget over 200 Tdr. Land, regnes i Almindelighed for en Proprietærgaard.

Af gamle Benævnelser for Dele af Slotsvangen kan nævnes: „Sjyljarna“, en Skov- og Kratbevokset Skraaning langs Hammersøen (i 1685 benævnt: „Solierne“), „Kirkegaardsageren“ (eller „-vangen“), Nord for Gaarden mellem denne og Sandvig-Hammershusvejen, med „Kirkegaarden“ op til Havens nordre Gærde og „Kirkegaardsbakken“ vis à vis „Galgebakken“. Klippepartiet nær „Møllebusket“ hed „Lysthusebusket“. Øst for Gaarden laa „Koløkken“ og nordøst „Teglløkkerne“, ved „Langebjerg“.

Slotslyngen.

Terrainet Syd for Slottet kaldes fra gammel Tid Slotslyngen.

Som det ses af ovenstaaende Kort, strækker det sig langs Kysten og løber ud i en Spids tæt ved Fiskerlejet Vang. Slotslyngens Sydøstgrænse falder paa en længere Strækning fra Sydenden og op i Landet i en ejendommelig Skovdal, Finneredalen, som danner en naturlig Grænse mod det sydøstligere Land. Fra Sænkningen omkring Hammershus Slotsbanke (Slotsgrunden) udløber mod Sydøst en Dal eller Kløft, Paradisdalen. Terrainet Vest for disse Dale opfattes almindeligvis som den egentlige Slotslyng. Under Slotslyngen i videre Begreb hører imidlertid ogsaa et Terrain Øst for Paradisdalen, som saaledes kan siges at dele Slotslyngen i en vestlig og en østlig Del. (Bulmer: Bornh. Saml. Bind V) I den østre Slotslyng findes den lille idylliske Sø eller Dam, Ankermyr, omgivet af Skov og Klippehøjder. „Hotel Hammershus“ og en Del af de dertil hørende Jorder er en Parcel af den oprindelige Slotslyng og Slotsgrund. (De øvrige Jorder og Bygninger, som nu hører til Hotellet, er en Parcel af Hammersholm).

Slotslyngen er en høj, klippefuld og tildels skovbevokset Strækning, der af mange anses for det smukkeste Parti paa hele Bornholm.

I gammel Tid var det bevokset med høje Træer i Dalene og mindre Træer, Ene og Lyng paa Højderne. Hensynsløs Hugst ødelagde imidlertid Skovene, og Kvæg hindrede ny Opvækst, indtil der i nyere Tid ved Plantning atter er frembragt nye Skove paa største Delen af Omraadet.

I en Sag for Hammershus Birketing ang. Brugsretten til Slotslyngen vidner Wefst Pedersen, at der i General Løvenhjelm's Tid (ca. 1660) var store Træer sønden Slottet, baade Eg og Birk. De store Træer blev hugget til Slottets Fornødenhed af Bønder fra Røsen, Røsker og Olsker. Træerne stod i Dalene og Lyngen paa Bakkerne. Ved Aalekistedammen var et Hus og et Led. Generalen havde Stykket Vest herfor indhegnet, og Hans Friberg, der boede i Ledhuset, skulde tage Vare paa, om Ledet kom op om Sommeren,

at ikke Generalens Heste og Hopper skulde komme ud.

Slotslyngens sydligste Højdedrag kaldes fra gammel Tid Egebjærg, hvor der i sin Tid skal have været en stor Egeskov.

Siden Slottets Oprindelse maa Slotslyngen antages at have hørt direkte under dette og være benyttet til Træhugst, Tørvegravning, Lynggrivning og Græsning.

I Slottets sidste Tid fik Vicekommandanterne Ret til at gøre Brug eller oppebære Indtægter af Slotslyngen. Haandhævelsen af denne Ret varierede stærkt med de forskellige Vicekommandanter, hvilket medførte talrige Processer om Brugsretten, som Fæsterne af Slotsavlingen og Birkets øvrige Beboere søgte at tillægge sig.

Den 14. Jan. 1709 observerede Skildvagnen paa „Chatten“ paa Hammershus Fæstning 3 Mand med Hest og Vogn ifærd med at rive Lyng i Slotslyngen. Hest og Vogn bragtes til Slottet og der rejstes Tiltale for uden Tilladelse at være revet Lyng paa „kgl. Majestæts Udmark kaldet Slotslyngen.“

Bengt Andersen vidner, at i hans Tid, da han var Ladefoged paa Slottet udi Oberst Mortens (1674) og salig Thomas Finckes Tid (1676) fik ingen Lov til at rive Lyng uden Øvrighedens Bevilling.

Kaptajn Niels Nielsen Bridesensgaard vidner, at Slotslyngen gaar til et Gærde op til Bondemarken.

Peter Hyldbrand i Løsebæk hævdede, at Allinge-Sandvigboere har haft deres Kvæg og Bæster til Græsning paa Vestermarken og frit gravet Tørv og revet Lyng i Slotslyngen. Prokurator Mons Clauson hævder, at kgl. Majestæt ikke de sidste 40 Aar har hævdet Ejendomsretten til Slotslyngen, men Birkets Beboere samt dem, som har Slotsavlingen, har Lovhævd paa denne Udmark. Kommandanten og Garnisonen faar hver 6 Læs Brændsel herfra aarlig.

Lars Nielsen havde i Løvenhjelm's Tid været i „Kongens Lyng“ med sin Fader og revet Lyng. Da kom Generalen forbi. „Fader tog da Huen af og bad ham ikke være vred, fordi han kom i hans Mark. Hertil svarede Generalen, at han maatte rive 10 Læs om han vilde, da der var nok af det Djævelskab.“ De havde da været der i 8 Dage og Nætter og revet Lyng, og ingen havde fortrædiget dem.

Retten fandt, at Slotslyngen tilhørte Slottet, men henstillede at der gaves Borgerne nogen Adgang til Lynggrivning og Tøveskæring. Desuden fik Holzførsteren en Næse, fordi han ikke havde advaret Borgerne, forinden han rejste Sagen.

Efter at Staten 1744 havde solgt Slotsavlingen til den tidligere Fæster Wefst Jensen, mente denne dermed ogsaa at have faaet Ejendomsretten til Slotslyngen, og forbød andre at komme der. Wefst Jensen hævdede, at Slotslyngen altid har hørt sammem med Slotsavlingen, og at han har haft Brugsretten i den Tid, han var Fæster, hvorfor han nu maa have Ejendomsretten, nu da han har købt Slotsavlingen. Hans Modpart hævder, at der intet herom staar i Skødet, der kun omhandler Slotsvangen, som efter Matrikuler er 14 Tdr. og 5 Sk. Hartkorn og ikke den vidtløftige Slotslyng.

Birkeretten kom (1746) til det Resultat, at Wefst Jensen tilkendes Ejendomsretten over Slotslyngen, da den altid har hørt under Slotsladegaarden, og Skødet ikke i Særdeleshed undtager den.

1751 anlagde Wefst Jensen Sag mod Vicekommandant Oblt. Schor, fordi denne havde opdammet „Egedam“ ved „Egesklipperne“ i Slotslyngen. „Findebæk“ mellem „Bondelyngen“ og Slotslyngen havde han stoppet, sat 33 gamle Karper i Vandet. To Aar derefter blev Dæmningen brudt af Wefst Jensen og da havde de ynglet til flere Tusinde. Wefst Jensen skulde bruge Dammen til Tøveskæring.

Ovennævnte Kendelse maa imidlertid senere være omstødt, da Vicekommandanterne stadig synes at have beholdt Retten til Slotslyngen.